

Onkologi

Studiehandledning

Reviderad 2022-01-01

Innehåll

Inledning.....	4
En målstyrd utbildning	5
Förkunskapskrav.....	5
Allmänna och specialistspecifika mål	6
Ingående delar.....	6
Klinisk tjänstgöring.....	6
Klinisk handledning	7
Krav på handledaren	7
Teoretisk fördjupning.....	7
Kvalitets-och förbättringsarbete	8
Att ansöka om specialistkompetens.....	8
Specialistkompetens inom fler områden.....	8
Förkortad studieplan och dispens från handledning.....	8
Granskningsprocess	9
Överklagan	9
Kostnad.....	9
Viktiga begrepp	9
Förutsättningar för ST-tjänstgöring.....	10
Lärandemål allmänna kompetenser	10
Mål I A. Medicinsk vetenskap	10
Mål I B. Medarbetarskap, ledarskap och pedagogik.....	11
Mål I C. Personcentrerad vård, etik, mångfald och jämlikhet	13
Mål I D. Systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete.....	14
Mål I E. Hälsofrämjande arbete.....	15
Mål I F. Läkemedel	16
Lärandemål för specialistområdet onkologi.....	17
Mål II A. Teoretisk och praktisk grund	17
Mål II B. Akutonkologi	18

Mål II C. Palliativ vård	19
Mål II D. Psykosociala aspekter och krisreaktion	20
Mål II E. Smärta.....	21
Mål II F. Lymfödem.....	22
Mål II G. Andningsproblematik	23
Mål II H. Neurologi	24
Mål II I. Röntgen	25
Rekommenderade förutsättningar för ST-utbildning	26

Specialiteten innebär fysioterapeutiskt omhändertagande av patienter som har eller har haft cancersjukdom. Området innefattar alla åldersgrupper och patienterna återfinns till exempel inom slutenvård, öppenvård, hemsjukvård och rehabiliteringskliniker. Den specialistfysioterapeuten har fördjupad kunskap i sjukdomslära inom cancersjukdomar, om medicinsk och kirurgisk behandling och de komplikationer som kan uppstå till följd av dessa både i akut, subakut och sen fas samt hur dessa påverkar hälsa, funktion och livskvalitet för individen. Komplikationer som kan uppstå till följd av cancerbehandling och som kan vara aktuella för fysioterapeutisk intervention är smärta, andningsproblematik, psykosomatiska besvär, perifera neuropatier, led/muskelsmärta, nedsatt rörlighet, lymfödem/annan svullnad samt fatigue. Specialistfysioterapeuten behärskar fysioterapeutiska behandlingsprinciper i relation till både kurativ och palliativ behandling. Det krävs att fysioterapeuten som möter dessa patienter har kunskap om primär-, sekundär- och tertiärprevention. Då cancersjukdom har djupgående psykologiska och sociala konsekvenser för individen krävs kunskaper hos specialistfysioterapeuten om vanliga psykologiska reaktioner vid cancersjukdom samt kompetens för att bemöta patient och anhöriga i kris. Specialistfysioterapeuten har också en viktig funktion i samtalet med patienten om oro för biverkningar och eventuella återfall, kunna ge ett rimligt tidsperspektiv och vad som kan bli kroniska besvär.

Inledning

På 1970-talet togs ett första initiativ att utveckla en specialistordning då ”behörighet att ange speciell inriktning” inrättades. Denna behörighet utfärdades fram till kongressen 1993 då den ersattes av specialistordningen. Idag finns 17 specialistinriktningar inom fysioterapi. Specialistutbildningen är en målrelaterad treårig klinisk utbildning under handledning med krav på akademisk examen om lägst magister samt annan teoretisk och klinisk utbildning som syftar till fördjupning och breddning inom specialistområdet.

Studiehandledningen beskriver de krav och lärandemål som ingår i specialiseringstjänstgöring (ST) för fysioterapeuter¹ och som leder fram till certifiering som specialistfysioterapeut. Ännu är inte fysioterapeuters specialistutbildning reglerad i lag men förbundet verkar aktivt och kontinuerligt för att fysioterapeuters specialistkompetens ska erkännas av samhället.

En målstyrd utbildning

Specialistutbildningen är en målrelaterad och individuellt utformad utbildning. Det innebär att innehållet i specialistutbildningen kan se olika ut för olika individer beroende på de erfarenheter, kunskaper och meriter som den sökande har med sig vid specialistutbildningens början. Fokus för bedömningen ligger på måluppfyllelse, det vill säga det som den sökande lärt sig genom sin kliniska erfarenhet samt fort- och vidareutbildning. Inom ett sådant kompetensbaserat synsätt är det inte föreskrivet exakt vilka kurser den enskilde ska gå eller hur många timmar varje utbildningsaktivitet innefattar. Utgångspunkten är istället att allt systematiskt lärande räknas och att det finns många olika sätt att lära och utvecklas på. Måluppfyllelse ska kunna verifieras med olika intyg. I studiehandledningen anges lärandemålen och förslag på utbildningsaktiviteter. Målbeskrivningarna i studiehandledningen består av lärandemål vilka kompletterar varandra. Det är därför viktigt att läsa dessa tillsammans som en helhet. Som stöd finns förslag på rekommenderade aktiviteter för varje lärandemål. I studiehandledningen anges inte hur lång tid det tar för att uppnå ett specifikt lärandemål. Vissa av kompetenserna förväntas fysioterapeuten utveckla under hela sin ST, tex inom etik. Den totala längden på en ST rekommenderas vara tre år på heltid. Om den totala utbildningstiden underskrider tre år på heltid behöver utbildningen förlängas med motsvarande tid. Förutom magisterutbildning och andra utbildningsaktiviteter, består utbildningen av klinisk tjänstgöring under handledning. Utbildningen kan förlängas om ST-fysioterapeuten väljer att genomföra utbildningen på deltid.

Förkunskapskrav

För att påbörja specialistutbildningen krävs:

- Kandidatexamen i fysioterapi

¹ I dokumentet används genomgående titeln fysioterapeut. Här innefattas även sjukgymnast vilket är den tidigare benämningen/titeln på professionen.

- Två års klinisk erfarenhet som leg. fysioterapeut om minst 75 procent av heltidsanställning.

Ansökan om att påbörja specialiseringstjänstgöring-individuell studieplan.

Specialiseringstjänstgöringen bygger på ett självstyrt lärande med stöd av en individuell studieplan. Studieplanen formuleras utifrån de lärandemål och rekommenderade aktiviteter som föreslås i studiehandledningen. Med stöd av handledaren formulerar ST-fysioterapeuten sin individuella studieplan.

Studieplanen liksom handledaren ska godkännas av förbundets specialistkommitté innan ST påbörjas. Det finns två ansökningstillfällen per år, 1 februari respektive 1 september. Vid dessa tillfällen hanteras alla ansökningsärenden. Handläggningstiden är normalt upp till tre månader efter sista ansökningsdag. Den individuella studieplanen är giltig i sex år. Om ST-fysioterapeuten inte har slutfört utbildningen inom denna tid behöver studieplanen revideras och bedömas på nytt av specialistkommittén.

Allmänna och specialistspecifika mål

I målbeskrivningarna anges de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som specialistfysioterapeuten ska utveckla under sin ST. I målbeskrivningarna finns allmänna mål och specialistspecifika mål. De allmänna målen gäller för alla specialiteter inom fysioterapi medan de specifika är beroende av vilket specialistområde fysioterapeuten specialiserar sig inom. I studiehandledningen finns rekommendationer för hur den individuella studieplanen för de allmänna samt de specifika lärandemålen inom respektive specialistområdet bör utformas. Rekommendationerna syftar till att vara ett stöd och underlätta tolkningen och samsynen kring målen, ge tips till handledare och ST-fysioterapeut avseende utbildningsplanens utformning och handledningens innehåll samt exemplifiera de utbildningsaktiviteter som finns angivna för respektive lärandemål.

Ingående delar

- Klinisk tjänstgöring under handledning inom specialistområdet
- Akademisk examen på avancerad nivå (lägst magister)
- Teoretisk fördjupning relevant för specialistområdet
- Genomfört kvalitets- och förbättringsarbete

Klinisk tjänstgöring

Den kliniska tjänstgöringen ska omfatta tre års tjänstgöring inom specialistområdet under handledning av en namngiven handledare som godkänts

av förbundets specialistkommitté. Den kliniska tjänstgöringen är grunden i ST-utbildningen och ska utgöra majoriteten av utbildningstiden. Övrig tid ska fyllas av kurser eller andra utbildningsaktiviteter.

Klinisk handledning

Den kliniska handledningen ska motsvara totalt 30 timmar fördelat på tre år vilket kan fördelas på ca fem tillfällen/år. Handledarens uppgift är att:

- fungera som bollplank och stöd vid utformningen av studieplanen
- bistå med kollegialt erfarenhetsutbyte i det kliniska arbetet för valda moment eller aspekter kopplat till lärandemålen
- följa upp att innehållet i planen genomförs och vara ett stöd för reflektion kring lärandet
- intyga att aktiviteter i studieplanen är genomförda och kompetensmål uppfyllda

Handledningen kan ske individuellt eller i grupp, och kan ske fysiskt eller på distans. I samband med att studieplanen upprättas kan handledare och ST-fysioterapeut också göra en överenskommelse om hur handledningen ska läggas upp. Syftet med överenskommelsen är att främja en välfungerande relation och att synliggöra förväntningar och behov mellan handledare och den sökande. Det kan handla om kommunikationssätt, återkoppling och/eller lärstil. Vägledning för en sådan överenskommelse finns att ladda ner från hemsidan.

Krav på handledaren

Den kliniska handledaren ska vara specialist inom relevant område och välförankrad i kliniskt arbete. Det är möjligt att vid behov ha både en huvudhandledare och en eller flera bihandledare.

Teoretisk fördjupning

Den teoretiska utbildningen ska vara planerad, ändamålsenlig och systematisk och ska kunna motiveras utifrån specialistområdets lärandemål, rekommenderade aktiviteter samt den sökandes behov. ST-fysioterapeuten rekommenderas att kontinuerligt dokumentera sitt lärande.

Vad gäller kurser är rekommendationen att den individuella studieplanen ska innehålla en variation av olika typer av kurser, tex högskolekurs, seminarium, webutbildning, konferens etc. Det bör tydliggöras vilket lärandemål som avses uppfyllas i samband med deltagande i kurs.

ST-fysioterapeuten ska ha en akademisk vidareutbildning på avancerad nivå, lägst magisterexamen. En examen på avancerad nivå ska säkerställa att specialisten utvecklat akademiska kompetenser såsom kritiskt tänkande, informationskunskap, vetenskapligt förhållningssätt och självstyrt lärande. Denna kompetens ger den sökande verktyg att vidareutveckla sig inom sitt ämnesområde samt kapacitet att verka i rollen som kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare. Därför behöver magister-/masterexamen inte vara inom området fysioterapi utan alla utbildningar med relevans för området fysioterapi accepteras, exempelvis klinisk medicinsk vetenskap, beteendevetenskap, folkhälsa eller idrottsmedicin.

Kvalitets-och förbättringsarbete

Hälso-och sjukvården är i ständig utveckling och dess förmåga att systematisk utvärdera verksamheten utifrån ett kvalitets-och förbättringsperspektiv blir allt viktigare. I ST-tjänstgöringen ingår att genomföra ett kvalitets-och förbättringsarbete utifrån verksamhetens behov med en etablerad metod. Handledaren intygar att ST-fysioterapeuten genomfört arbetet utifrån en etablerad metod och uppnår kompetenskraven i lärandemålet.

Att ansöka om specialistkompetens

När ST-fysioterapeuten fullföljt sin individuella studieplan och handledaren kan intyga att utbildningsaktiviteter är genomförda och lärandemålen är uppfyllda är det möjligt att ansöka om specialistkompetens. Ansökan består av intyg signerade av handledaren samt tre skriftliga reflektionsuppgifter. Se information på hemsidan där även blanketter och intyg finns tillgängliga.

Specialistkompetens inom fler områden

Det är möjligt att söka specialistkompetens inom mer än ett område. Uppnådda allmänna mål inom en specialitet kan tillgodoräknas inom en annan specialitet utan kompletteringar med undantag för veterinärmedicin vars allmänna mål skiljer sig något från övriga.

Förkortad studieplan och dispens från handledning

Det är möjligt att ansöka om förkortad studieplan. Dock ska denna som minst omfatta två år. I dessa fall ska ST-fysioterapeuten i sin studieplan även redogöra för vilka lärandemål som hen redan uppnår samt lämna underlag för tillgodoräknande av utbildningsaktiviteter. Det är möjligt att ansöka om dispens

från handledning i de fall fysioterapeuten anser att alla formella krav samt lärandemål är uppfyllda. Ansökan ska då innehålla en redogörelse av uppfyllda lärandemål, underlag för tillgodoräknande av utbildningsaktiviteter samt dispensansökan.

Granskningsprocess

Specialistkommittén granskar alla individuella studieplaner och specialistansökningar utifrån de lärandemål och rekommenderade aktiviteter som finns beskrivna i studiehandledningen. Vid behov kan de efterfråga kompletterande handlingar.

Överklagan

Om den sökandes specialistansökan inte blir godkänd av specialistkommittén har hen möjlighet att komplettera och/eller förtydliga sin ansökan. Om den sökande och kommittén därefter inte är överens finns möjlighet för den sökande att överklaga kommitténs beslut till Vetenskapliga rådet. I en överklagan behöver den sökande redogöra för den/de aspekter som hen anser inte blivit korrekt värderade och motivera varför beslutet bör ändras. Överklagan ska skickas inom två veckor efter meddelat beslut.

Kostnad

Avgiften är 1 500 kr för medlem respektive 15 000 kr för icke medlemmar. Avgiften betalas i samband med att handläggning av en ansökan påbörjats. Skulle den sökande av olika skäl inte kunna fullfölja sin specialistutbildning kan hen kontakta förbundet och ansöka om att få tillbaka 80 procent av avgiften.

Viktiga begrepp

I målbeskrivningarna används bland annat begreppen *behärska*, *ha kunskap om* och *ha kännedom om*. Att *behärska* innebär att fysioterapeuten ska uppvisa de kunskaper, färdigheter och förhållningssätt som krävs för att fullständigt och självständigt kunna utföra de arbetsuppgifter som förekommer inom det område som avses. Det kan till exempel vara att fullständigt och självständigt kunna bedöma, behandla och följa upp en patient och använda de metoder som är relevanta för området. *Ha kunskap* används för att uttrycka ett kompetenskrav som är mindre omfattande än *behärska*. *Ha kännedom* används för att uttrycka det minst omfattande kompetenskravet. I målbeskrivningarna anges också när genomförandet av vissa utbildningsaktiviteter ska styrkas genom intyg.

Med auskultation menas en strukturerad kortare utbildningsaktivitet, vanligen en halv- eller heldag, förlagd i klinik eller annan verksamhet som är viktig för specialistområdet.

Förutsättningar för ST-tjänstgöring

För att ST-fysioterapeuten ska uppnå lärandemålen, och för att handledaren ska klara sitt uppdrag behövs erforderliga resurser till aktiviteter relaterade till utbildningsplanen, kompetensutveckling och stöd till handledare. Det är viktigt att förankra sin studieplan med sin arbetsgivare innan start samt att handledaren ges goda förutsättningar att genomföra sitt handledaruppdrag.

I målbeskrivningarna finns delmål (I) som är gemensamma för alla specialistområden och specialistspecifika delmål (II) som är framtagna för varje specialitet.

Lärandemål allmänna kompetenser

Mål I A. Medicinsk vetenskap

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • behärska att kritiskt granska och värdera vetenskapliga texter • uppvisa ett vetenskapligt förhållningssätt till rutiner och arbetssätt i det dagliga arbetet • kunna använda olika vetenskapliga kunskapskällor i sitt vardagliga arbete 	Klinisk tjänstgöring under handledning Akademisk fördjupning motsvarande lägst magisterexamen	Intyg om klinisk tjänstgöring Examensbevis utfärdat av universitet/högskola Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål I A är specialistfysioterapeutens bas. Specialistfysioterapeuten är en resurs för sin arbetsplats genom att arbeta evidensbaserat och medverka till att ett vetenskapligt förhållningssätt genomsyrar verksamheten.

Måluppfyllnad: För måluppfyllelse krävs akademisk examen om lägst magister samt klinisk tjänstgöring under handledning.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen genom att ST-fysioterapeuten kritiskt granskar vetenskapliga texter och nya rön samt genom ett kritiskt förhållningssätt till fysioterapeutiska metoder.

Målet kan vidare tränas t ex genom:

- Deltagande i vetenskaplig sammankomst och yrkesrelaterade sammankomster
- Deltagande i Fysioterapeuternas studiecirkel om evidens
- Presentation av vetenskapligt arbete

Diskussionsförslag i handledning

- Hur förhåller sig ST-fysioterapeuten till de metoder som hen använder?
- Vilka kunskapsstöd använder sig ST-fysioterapeuten av i sin kliniska tjänstgöring?
- Hur ser strukturen och ansvaret ut för uppdatering av dessa?
- Vilka kunskapsunderlag har ST-fysioterapeuten tillgång till via sin arbetsplats?
- Hur kan den evidensbaserade hälso- och sjukvården utvecklas på arbetsplatsen?
- Hur hanterar ST-fysioterapeuten om en patient har önskemål om en icke-evidensbaserad metod?

Mål I B. Medarbetarskap, ledarskap och pedagogik

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • Ha kompetens att leda arbetet med kontinuerligt lärande bland fysioterapeuter • Ha kompetens att handleda medarbetare och studenter • Ha kompetens att planera och genomföra undervisning • Ha kompetens att arbeta i interprofessionella team 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål I B är en del i specialistfysioterapeutens bas. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt analyserar och reflekterar kring medarbetarskap, ledarskap och pedagogik.

Måluppfyllnad: För måluppfyllnad ska specialistfysioterapeuten i sin verksamhet vara kunskapsbärare, kunskapsförmedlare och kunskapsutvecklare. Vidare förväntas ST-fysioterapeuten kontinuerligt medverka i och facilitera interprofessionellt arbete såsom interprofessionella teamrönder där man lär med, om och av varandra.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen och aktiviteter bör planeras in under hela utbildningsperioden. Kontinuerligt lärande kan uppnås genom att ST-fysioterapeuten tillsammans med handledaren reflekterar kring sin egen kompetensnivå, identifierar egna behov av kompetensutveckling samt utvecklar metoder för att inhämta ny kunskap och utveckla sin kompetens. Målet kan tränas genom att göra en analys av arbetsplatsens metoder för kontinuerligt lärande bland fysioterapeuter. Vidare rekommenderas att ST-fysioterapeuten kontinuerligt under utbildningsperioden leder patientskolor, håller i internutbildning eller liknande aktiviteter.Handledning av grundutbildningsstudenter alternativt mentorskap för nyanställda kollegor rekommenderas.

Diskussionsförslag i handledning:

- Analysera samarbetet i de vårdteam ST-fysioterapeuten ingår i/har insyn i utifrån vad som fungerar bra och vad som kan utvecklas.
- Analysera den egna kompetensen och lärandet samt identifiera egna behov av kompetensutveckling
- Analysera hur konflikter hanteras, tex med patient, medarbetare eller närstående?
- Reflektion kring den egna rollen som handledare.

Kurser: Högskolekurs i handledning alternativt andra utbildningstillfällen ordnat av exempelvis högskola, region, Fysioterapeuterna.

Mål I C. Personcentrerad vård, etik, mångfald och jämlikhet

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • Ha kompetens att bemöta människor som unika personer och med respekt oberoende av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder • Kunna identifiera och hantera etiska problem och analysera dessa på ett strukturerat sätt • Kunna hantera värdekonflikter i det dagliga arbetet • Ha kompetens att möta personer utsatta för våld i nära relationer 	Klinisk tjänstgöring under handledning	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål I C är en del i specialistfysioterapeutens bas. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt analysera och reflekterar kring personcentrerad hälso- och sjukvård, etiska frågeställningar, mångfald och jämlikhet.

Måluppfyllnad: Momenten kan tränas genom att under hela utbildningsperioden och under handledning lära sig att identifiera, analysera, strukturera och hantera frågor som rör etik, mångfald och jämlikhet.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Samtliga delar i mål I C kan tränas i den kliniska tjänstgöringen. För godkännande ska ST-fysioterapeuten ha kännedom om den egna verksamhetens arbete utifrån diskrimineringslagen.

För vidare kunskap om våld i nära relationer se: Nationellt centrum för kvinnofrid: <https://www.nck.uu.se/>

Diskussionsförslag i handledning:

- Hur ser mina egna normer, fördomar, och etiska värderingar ut?

- Hur relaterar de till den egna verksamhetens policy i dessa ämnen?
- Etiska problemställningar från patientmöten, exempelvis önskemål från patient eller närstående vad gäller utrednings- och behandlingsåtgärder
- Genomföra tolksamtal och reflektera kring skillnader mellan tolksamtal från övriga samtal

Mål I D. Systematiskt kvalitets- och patientsäkerhetsarbete

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • Kritiskt kunna granska den egna verksamheten och kunna genomföra en risk- och händelseanalys • Systematiskt kunna arbeta för integrering av nya åtgärder, processer, rutiner och tekniker och metoder i det dagliga hälso- och sjukvårdsarbetet 	Klinisk tjänstgöring under handledning Genomföra ett kvalitets- och förbättringsarbete inom verksamheten med hjälp av en vedertagen metod	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomfört förbättringsarbete utfärdat av handledare Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål I D beskriver specialistfysioterapeutens roll i verksamhetens utveckling och patientsäkerhetsarbete. För att uppnå målet krävs att ST-fysioterapeuten under hela utbildningsperioden är delaktig och sätter sig in i verksamhetens rutiner för risk- och händelseanalys.

Måluppfyllnad: Samtliga delar i mål I D kan tränas i den kliniska tjänstgöringen. För godkännande krävs genomförande av ett förbättringsarbete inom den egna verksamheten eventuellt i samarbete med andra.

Exempel på förbättringsarbeten kan vara att förbättra vårdkedjan för en viss patientgrupp alternativt utveckla eller revidera patientinformation. Det kan även vara att medverka i en arbetsgrupp för att förbättra effektiviteten eller flödet i en process på kliniken. I detta mål specificeras ej omfattningen av arbetet. Däremot är det ett krav att etablerade verktyg och metoder i förbättringskunskap används i arbetet.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

För vidare kunskap om förbättringskunskap, se till exempel Qulturum, region Jönköping. Qulturum är ett centrum för utveckling och förbättringsarbete inom

hälso- och sjukvård och tandvård. Här finns stöd och hjälp för arbetet att ändra arbetssätt och system. Även Sveriges kommuner och regioner (SKR) har metoder, verktyg och stöd för utveckling inom detta område.

Diskussionsförslag i handledning

- Reflektera kring egna patientfall där risker uppstått
- Hur upptäcker och anmäler man brister i verksamheten och hur hanteras avvikelser?
- Hur ser verksamhetens patientsäkerhetsarbete ut och hur skulle patientsäkerheten kunna utvecklas vidare?
- Hur arbetar den egna verksamheten med systematiska förbättringar och vilka metoder används?

Mål I E. Hälsofrämjande arbete

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • Behärska att vägleda patienter i frågor om levnadsvanor i sjukdomsförebyggande och behandlade syfte eller för att förbättra sjukdomsprognos • Ha fördjupad kunskap inom beteendemedicin och beteendemedicinska tillämpningar i prevention, bedömning och behandling 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Specialistfysioterapeuten arbetar aktivt med hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande metoder och använder sig av etablerade beteendemedicinska principer.

Måluuppfyllelse: Målet kan tränas i den kliniska tjänstgöringen och för godkännande krävs att specialistfysioterapeuten arbetar strukturerat utifrån ett beteendemedicinskt och hälsofrämjande förhållningssätt

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Fördjupning av kunskap genom inläsning och uppdatering av aktuell litteratur till exempel Socialstyrelsens Nationella riktlinjer, Folkhälsomyndighetens riktlinjer samt FYSS.

Kurser: Högskolekurs/-er eller metodkurs inom det beteendemedicinska området eller motsvarande.

Mål I F. Läkemedel

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> Kunna förhålla sig till förekommande läkemedel i relation till fysioterapeutiska interventioner 	Klinisk tjänstgöring under handledning Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Målet syftar till att ST-fysioterapeuten ska ha kännedom om de vanligast förekommande läkemedlen, dess eventuella biverkningar och hur de kan påverka fysioterapeutisk intervention.

Måluppfyllnad: För måluppfyllnad ska den specialistkompetenta fysioterapeuten kunna planera insatser med hänsyn till aktuell läkemedelsbehandling.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Detta mål kan tränas under hela utbildningsperioden till exempel genom att ST-fysioterapeuten med hjälp av en för ämnet kompetent person, utifrån specifika patientfall gå igenom läkemedelslistor i relation till fysioterapeutisk intervention. Diskussion av patientfall.

Lärandemål för specialistområdet onkologi

Mål II A. Teoretisk och praktisk grund

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha fördjupade kunskaper i tumörpatologi, patofysiologi, epidemiologi och cancerincidens • ha kännedom om de olika medicinska behandlingsåtgärderna för den onkologiska patienten • behärska att integrera dessa kunskaper vid fysioterapeutisk undersökning, analys och behandling 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II A är den teoretiska och praktiska basen i specialiteten. För att uppnå målet krävs att ST- fysioterapeuten under hela utbildningsperioden kontinuerligt träffar dessa patientgrupper.

Måluppfyllnad innebär att teoretiskt kunna redogöra för och behärska fysioterapeutiska behandlingsprinciper vid tumörsjukdom, både vid kurativ och palliativ behandling. Till dessa hör exempelvis prehabilitering, prevention, kirurgi, olika strålbehandlingsregimer, cytostatikabehandling, hormonell behandling, antikroppsbehandling, immunterapi, stamcellstransplantation och fysisk aktivitet/träning. Utifrån bedömning och analys av patientens tillstånd kunna motivera val av undersökning och behandling. Specialistfysioterapeuten ska kunna skilja på patienter med akuta behov och vilka som kan vänta, vilka som är i behov av fysioterapi eller av vård av annan vårdgivare, samt ha kunskap om vilka vårdgivare som patienten vid behov kan hänvisas till. Specialistfysioterapeuten ska under utbildningen successivt fördjupa sin kompetens och som färdig specialist inneha kompetens att ta emot svårare och mer komplexa patientfall som är i behov av fysioterapi. Specialistfysioterapeuten är uppdaterad i aktuell forskning/litteratur inom området.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Auskultation på annan onkologisk vårdenhet inom primärvård, akutsjukvård, palliativ vårdenhet eller annan vårdform rekommenderas. Antal och syfte med auskultationen är individuell beroende av ST-fysioterapeutens tidigare kunskap och erfarenhet samt vilka patientgrupper som finns på vårdenheten där ST-fysioterapeuten är verksam. Auskultation kan också genomföras i annan verksamhet tillsammans med annan yrkesgrupp, tex på psykoonkologisk mottagning, neurologisk vårdavdelning eller lungklinik. Val av område för auskultation sker i samråd med handledare.

Diskussionsförslag i handledning: Utgå från specifika komplexa patientfall och reflektera kritiskt över valda undersökning-, behandlings- och uppföljningsåtgärder. Utgå från olika patientgrupper och diskutera val av undersökning och behandlingsupplägg utifrån evidens. Diskussion utifrån aktuella vårdprogram inom området.

Kurser: Högskolekurser relevanta för specialistområdet motsvarande 7,5 hp, till exempel onkologisk vård, tillämpad onkologisk vård och palliativ vård. Sektionens ämnesspecifika kurser eller motsvarande. Deltagande i nationella och lokala nätverk samt fortbildningar inom specialistområdet.

Mål II B. Akutonkologi

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> ha kunskap om akuta medicinska komplikationer som kan uppstå vid onkologisk sjukdom och hantera dessa i relation till fysioterapeutisk intervention 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

För att uppnå målet krävs att ST- fysioterapeuten under hela utbildningsperioden reflekterar kring olika akuta medicinska och kirurgiska problem i relation till fysioterapeutisk intervention.

Måluppfyllnad innebär att ha kunskap och kunna bedöma om en akut medicinsk situation föreligger, till exempel akuta komplikationer av kirurgisk och medicinsk

behandling, andningsproblematik, patologiska frakturer mm. samt kunna hänvisa patienten till rätt vårdinstans och profession.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: För breddning inom specialistområdet rekommenderas auskultation inom onkologisk slutenvård med annan inriktning än den vilken ST-fysioterapeuten är verksam inom.

Diskussionsförslag i handledning: Nationellt vårdprogram inom akut onkologi. Patientfall innefattande olika akuta medicinska och kirurgiska problem.

Kurser: Högskolekurser relevanta för specialistområdet motsvarande 7,5 hp, till exempel grundläggande onkologisk vård eller tillämpad onkologisk vård. Sektionens ämnesspecifika kurser eller motsvarande.

Mål II C. Palliativ vård

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha teoretisk kunskap om palliativ vård, dess olika dimensioner och hörnstenar • ha kännedom om andra sjukdomar som är vanligt förekommande inom palliativ vård • behärska att integrera dessa kunskaper vid bedömning och behandling av den palliativa patienten 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II C inbegriper ett holistiskt synsätt där förutom cancersjukdomar även andra sjukdomar i ett palliativt skede såsom ALS, demens, HIV, hjärt-kärlsjukdomar, KOL, MS och Parkinson ingår. Även andra sjukdomar förekommer men är inte lika vanliga.

Måluppfyllnad innebär att specialistfysioterapeuten ska ha teoretisk kunskap kring palliativ vård, såsom värdegrund, dimensioner och hörnstenar samt att reflektera kring hur dessa påverkar valet av fysioterapeutiska åtgärder och att använda dessa kunskaper praktiskt i palliativ fysioterapi.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Auskultation på palliativ vårdenhet.

Diskussionsförslag i handledning: Med utgångspunkt från kliniska patientfall och aktuell forskning reflektera över bedömning, bemötande och etiska frågeställningar kring de fyra hörnstenarna inom palliativ vård: symtomlindring, teamarbete, kommunikation och stöd till närstående.

Kurser: Högskolekurser motsvarande 7,5 hp, inom onkologi och/eller palliativ vård eller motsvarande ämnesspecifika kurser. Palliativa centra finns i vissa delar av Sverige med utbildningsdagar som tar upp olika ämnen. Prenumerera på PKC´s nyhetsbrev samt Svenskt Palliativt Nätverk (SPN).

Mål II D. Psykosociala aspekter och krisreaktion

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> ha teoretiska kunskaper om psykosociala aspekter vid onkologisk sjukdom samt kris och krisreaktioner och gruppdynamik kunna bemöta kris och krisreaktioner hos närstående 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II D innebär att specialistfysioterapeuten har teoretisk kunskap om kris och krisreaktioner och kan använda dessa kunskaper i möte med patient och närstående.

Måluppfyllnad innebär att ha kunskap om vanliga psykologiska reaktioner vid cancersjukdom, såsom krisreaktion, ångest och depression. Ha kunskap om stressfysiologi och autonoma reaktioner speciellt med koppling till cancerrelaterade symtom, t ex andning och smärta. Att ha kunskap om ångesthantering, coping och bemötande. Att behärska fysioterapeutiska metoder för autonom reglering. Att behärska och kunna förmedla kunskap om fysisk aktivitet och träning på adekvat nivå i syfte att främja psykisk anpassning och välbefinnande. Ha kännedom om etablerade psykoterapeutiska metoder och

förhållningssätt. Kunna hänvisa patienten till rätt vårdinstans vid behov av extra stöd tex psykakut, primärvård (husläkare, kurator, psykolog), psykoonkologisk rehabilitering eller till andra mottagningar som arbetar inom området.

Förtydligande av utbildningsaktiviteter

Auskultation: Auskultation på psykoonkologisk enhet eller cancerrehabiliteringsenhet. Auskultation hos specialistfysioterapeut inom mental hälsa. Deltagande på psykosociala ronder.

Diskussionsförslag i handledning: Stressreaktioner (psykofysiologiska), kontrollförlust och anpassning, existentiella frågor om mening, dödsångest. Diskussion utifrån aktuell forskning inom området.

Kurser: Högskolekurser relevanta för specialistområdet motsvarande 7,5 hp, till exempel psykosocial onkologi. Samtalsmetodik, motiverande samtal, autonom reglering, KBT, coping, metodutbildning inom tex medicinsk yoga, avspänningstekniker, psykosocialonkologi kurs.

Mål II E. Smärta

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha kunskap om smärtfysiologi, smärtans psykologi och smärtlindring relaterat till patienter med tumörsjukdomar • behärska att integrera dessa kunskaper med evidensbaserade metoder för smärtbehandling till patienter med tumörsjukdomar 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II E innebär att specialistfysioterapeuten besitter kunskap om smärtfysiologi, smärtpatologi, smärtklassificering, smärtdiagnostik och verktyg för att kunna analysera samt bedöma smärta.

Måluppfyllnad: Specialistfysioterapeuten ska ha övergripande kunskap om farmakologisk smärtlindring och eventuella biverkningar vilka kan ha en påverkan ur ett fysioterapeutiskt perspektiv. Vidare ska specialistfysioterapeuten kunna välja adekvata smärtlindrande åtgärder samt kunna utvärdera effekt av dessa.

Specialistfysioterapeuten ska även kunna bedöma och motivera om fysioterapeutiska smärtlindrande metoder ej är aktuella.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Onkologisk enhet där behandling med nervtoxisk cytostatika är vanligt förekommande. Tumörkirurgisk slutenvårdsenhet för fördjupning i postoperativ fysioterapeutisk omhändertagande gällande smärta. Palliativ enhet för fördjupning i smärta i livets slutskede.

Diskussionsförslag i handledning: Patientfall innefattande olika smärttillstånd vid onkologisk sjukdom, exempelvis neuropatier, patologiska frakturer, medullakompression, operationssmärta, smärta vid sena bieffekter av onkologisk behandling mm. ST-fysioterapeuten ska kunna redogöra för smärtyyp, motivera adekvat åtgärd samt utvärderingsinstrument.

Kurser: Kurser inom olika smärtbehandlingsterapier till exempel TENS och akupunktur. Sektionens ämnesspecifika kurser eller motsvarande.

Mål II F. Lymfödem

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> beakta och använda kunskaper om lymfödemproblematik i relation till hälsa och funktion 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II F innebär att specialistfysioterapeuten har teoretisk kunskap om lymfödem och dess påverkan på hälsa och funktion.

Måluppfyllnad innebär att kunna bedöma svullnadsbesvär med hänsyn till differentialdiagnoser. Kunna identifiera begynnande eller manifesta lymfödem. Kunna informera patienten om tillståndet och att kunna hänvisa till rätt vårdinstans.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Auskultation på lymfödemenhet alternativt hos lymfterapeut inom slutenvård eller öppenvård för att få kännedom om lymfödem och dess behandling.

Diskussionsförslag i handledning: Sjukdomslära, behandlingsprinciper och behandlingsmål vid lymfödem. Diskussioner kring aktuella vetenskapliga artiklar.

Kurs/Litteratur: Lymfologi: En guide i teori och praktik. Pia Bergholm. Sektionens ämnesspecifika kurser eller motsvarande. Hålla sig uppdaterad i aktuell forskning/litteratur inom området.

Mål II G. Andningsproblematik

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> • ha kunskap om respirationsfysiologi och -anatomi samt patofysiologi • ha kunskap om andningsproblematik i relation till tumörsjukdom för att kunna bedöma och utföra fysioterapeutisk åtgärd 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II G innebär att ha kunskap och beredskap inför andningsproblematik som kan uppstå vid tumörsjukdom i dess olika skeden eller som följd av tumörsjukdomars behandling.

Måluppfyllnad: För måluppfyllnad ska ST-fysioterapeuten kunna bedöma hur andningsproblematiken påverkar den fysiska förmågan samt att kunna välja lämplig åtgärd för att förbättra andningsförmågan.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Auskultation på lungmedicinsk slutenvård/öppenvård för praktisk fördjupning i respirationsfysiologi och -patologi. Tumörkirurgisk enhet eller motsvarande för fördjupning i postoperativ fysioterapeutisk omhändertagande

gällande respiration. Enhet för sluten palliativ vård eller vård i hemmet i syfte att fördjupa sig i andningsproblematik i livets slutskede.

Diskussionsförslag handledning: Patientfall innefattande olika tumörsjukdomar eller dess behandling som kan orsaka andningsproblematik, kunna redogöra för sjukdomsförloppet, analysera symtomen och reflektera över möjliga orsaker till andningsproblematiken.

Diskussion utifrån aktuell forskning och litteratur inom området.

Kurs: Högskolekurser motsvarande sektionens ämnesspecifika kurser. Sektionen för andning och cirkulations utbildningsdagar.

Mål II H. Neurologi

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> behärska och använda kunskaper om neurologisk bedömning i relation till tumörsjukdom 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål II H innebär att utifrån ett fysioterapeutiskt förhållningssätt behärska och hantera neurologiska symtom vid onkologisk sjukdom, t.ex. epilepsi, oklara svagheter/pareser, risk för medullakompression efter skelettmetastaser eller annat tumörrelaterat tryck.

Måluppfyllnad: Specialistfysioterapeuten ska ha kännedom om olika maligna och benigna neurologiska orsaker till symtom, t.ex. gliom, neurofibromatos eller kognitiva förändringar samt ha kunskap om medicinska behandlingsmetoder vid neurologiska onkologiska tillstånd t.ex strålningsstrategier, operationsmetoder eller farmakologisk behandling. Den specialiserade fysioterapeuten ska ha kunskap om redflags samt när patienten bör hänvisas till annan vårdgivare.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Onkologisk slutenvårdsenhet. Onkologisk vårdenhet där behandling med neurotoxiska cytostatika är vanligt förekommande. Palliativ vårdenhet. Auskultation på neurologisk vårdenhet.

Diskussionsförslag i handledning: Med utgångspunkt från kliniska patientfall diskutera olika neurologiska symtom vid onkologisk sjukdom och reflektera kring möjliga orsaker till symtom. Diskutera vilka konsekvenser dessa symtom kan ha för patienten och diskutera fysioterapeutiska åtgärder som kan vara aktuella.

Kurser: Universitetskurser motsvarande 7,5 hp, grundläggande onkologisk vård, tillämpad onkologisk vård, palliativ vård. Sektionens ämnesspecifika kurser eller motsvarande. Neurologisektionens utbildningsdagar.

Mål II I. Röntgen

Lärandemål	Utbildningsaktivitet	Intyg
Specialistfysioterapeuten ska: <ul style="list-style-type: none"> ha kännedom om radiologiska undersökningar och laboratedata av betydelse för individer med tumörsjukdom för att bedöma lämpliga fysioterapeutiska insatser 	Klinisk tjänstgöring under handledning Kurs/-er Auskultation	Intyg om klinisk tjänstgöring Intyg om genomförd kurs/-er Intyg om auskultation Intyg om genomförda utbildningsaktiviteter och uppfyllda kompetenskrav utfärdade av handledare

Mål I innebär att ST-fysioterapeuten får kännedom om radiologisk undersökning och laboratedata för att kunna ge lämpliga fysioterapeutiska insatser.

Måluppfyllnad innebär att man uppnår tillräckliga kunskaper om olika röntgenundersökningar och de radiologiska fynden i relation till fysioterapeutiska åtgärder.

Rekommenderade utbildningsaktiviteter

Auskultation: Deltagande på röntgenronder för att få kunskap om olika metoder av bilddiagnostik.

Diskussionsförslag i handledning: Patientfall kring olika patologiska fynd på strukturer tex i thorax, skelett, hjärna, konsekvenser av dem för patienten och de fysioterapeutiska åtgärderna.

Rekommenderade förutsättningar för ST-utbildning

Tjänstgöringen under utbildningen bör ge en för alla specialister inom området gemensam kompetens. Huvuddelen av de nödvändiga kompetenserna kan inhämtas och utvecklas på en vårdenhet med mottagningsverksamhet inom akutsjukvård eller primärvård.

Det är samtidigt viktigt att ST-fysioterapeuten erhåller erfarenhet av olika sätt att arbeta inom onkologisk vård. Detta uppnås bäst genom kortare tjänstgöringar, auskultationer eller studiebesök på andra vårdenheter. Om målen inte kan uppnås på detta sätt bör auskultation ske på annan enhet.

För att uppnå specialistkompetens inom onkologisk fysioterapi är det, förutom handledning, nödvändigt med kollegial fortbildning och kvalitetsutveckling till exempel genom inomprofessionell diskussion och reflexion samt deltagande i olika nätverksträffar inom området. För att uppnå kommunikativ kompetens är återkommande medsittning, förslagsvis med handledare eller bihandledare en viktig metod både för att se hur en erfaren kollega arbetar i patientmötet och också för att bli sedd i sitt eget patientarbete.